

... werd aan-
stamentische
n den ouden
heid" (I, 48).
t, beteekent
dus conflict
sloten".

uitspraken
der Schrift".
een plaats
dogmatische
is; als men
bijbelwoord
n zeggen wat

allesbehalve.
rlei semasio-
nent opereert

waarschuwt
st nederland-
hij zijn heele
dsche, speci-
d hij inplaats
erscheidingen
stie eenzijdig
at Deut. over
at verzameld
Eichrodt, is
ud hem b.v.
is van „ver-
de partners

derbos werkt
ngsbegrip, en
aren, dat wat
olle waarheid
stus gesloten
behagen zijn
daar stel ik
it denkt aan
„voortijdelijk
impel spreekt
den uittocht
chtig materi-
rkiezing" etc.
Feiser, Whee-
e. Ik zeg niet,
n overnemen;
len uiteraard.
tische onder-
chrift niets te

werkelijk aan,
smaar uit te
uwigheid-tijd-
a te gaan hoe
lateriaal is er
ler Robinson.

alijk te maken
er werkt. B.v.:
s als de weder-
geloof er niets
ann, Hoschan-
men heel wat
hadden kun-
het hart
llen Ridderbos
uldige analyse
anson e.d. hem
g en bezonken

n blijven noe-
het geloof in
Er is nog een
an en er voor
e belangen zijn
f, en een goed
n nog weer de
kring dan toch
enmaal bezwo-
aal buitenbeen-
emand in Indië
noem ik ieder
en den Heere
kunt zeggen:
tijd, dat de een
nders.
en is goedkoop
zijn is wat an-
in dien stroom
s.

gewezen wor-
ve doen zonder
het leven heeft
n genade houdt
hier alleszins
zooveel „breed-
en, als ze daar
vallen. Zelfver-
den ondergang.
krachtig zelf-
ie gemeenschap
ze water gezien
r. d. STOEL JR.

is in vergelijking met wat Ridderbos over Jer. 31 zegt de exegese, die Ds B. Jongeling van deze plaats voor enkele jaren gaf! Weet Deut. heusch al van al die Kuyperiaansche onderscheidingen ten aanzien van „kerk"? Ik heb er nog niets van ontdekt; wel het tegendeel, in studies van Von Rad, Schmidt, Danell, Hertzberg, Dahl, Rost, B. Luther enz.

Onze achterstand is al enorm groot. Maar op deze wijze wordt die nog groter. Tenslotte staat zulk een wijze van behandeling, ondanks alle mooie zinnestjes over inspiratie en zoo, wezenlijk kritisch tegenover de Schrift. En door zulke exegese wordt de bijbel tenslotte een gesloten boek.

Daarom betreurt ik deze bewerking. Het spijt me voor ons Gereformeerde volk, dat aan iets anders behoefte heeft. Het spijt me voor de serie: krijgen we nog ooit weer de gelegenheid om onze menschen een verklaring te geven, die binnen het bereik van ieders portemonnaie blijft? Het spijt me, ook om den schrijver zelf, dat zijn kerkelijk-academische loopbaan op deze wijze een afsluiting vond.

Er gaat een verhaal van een vader, die aan zijn jongen een bijbel cadeau gaf, met de opmerking: „Ik heb alle Remonstrantsche teksten aangestreept". Ik moest daaraan telkens denken, toen ik deze deeltjes doorma. Ridderbos is tenminste permanent in de weer om het „wettische" bij Mozes te neutraliseeren. Nu zit ik heelemaal met de vraag: wat is inspiratie? Wat blijft er over van het Schriftgeloof, als ook orthodoxe menschen meenen, dat ze God in zijn spreken moeten en kunnen..... corrigeeren? B. H.

CANDIDAATS-EXAMEN

Geslaagd voor het Candidaats-examen de heeren W. G. de Vries, J. Israëlsstraat 54a. Groningen en J. Faber, Hoogte Kadijk 175, Amsterdam.

En nu.... allemaal!

A. D. 1776

Destijds deelde ik in een artikel over de Staten-berijming der psalmen van 1773 (art. V, zie De Ref. van 19 Nov. 1949) mee, dat volgens ds Jozua van Iperen reeds van plm. 1740 af te Leeuwarden geoeft werd in het rhythmisch psalmzingen. Organist Oevering organiseerde eerst zang oefeningen. Magistraat en kerkeraad gaven ooglukkend toestemming. Later werd officieel het rhythmisch zingen ingevoerd. Het schijnt, dat Leeuwarden hierin door vele kerken is nagevolgd. Van Iperen vermeldde, dat ook te Rauwerd, Irnsam, Joure, Koudum, Grouw, en andere dorpen het zingen op heele en halve noten reeds geschiedde vóór de invoering der Staten-berijming. Men zong dus Datheen's psalmen rhythmisch. Na de invoering der nieuwe berijming gingen Sneek, Workum, Langweer, de dorpen in de grietenij van Baarderadeel, en andere friesche plaatsen tot dezelfde zangwijze over.

De conservator van onze Theologische Hoogeschool, de heer A. J. Roukema, heeft onlangs hierover iets gevonden in het Rijks-archief te Leeuwarden betreffende de kerk van Tjerkwerd en Dedgum (bij Bolsward). Hieronder laten we het volgen. Wat tusschen [] staat heeft de heer Roukema ter verklaring toegevoegd.

RIJKS-ARCHIEF te Leeuwarden: Oude Burgerlijke Stand: Wonsradeel 51 — van Tjerkwerd en Dedgum: Een register, waarin: Handelingen v. d. Kerkeraad en Lidmaten 1679—1809; Gedoopten 29 Aug. 1679—12 April 1772; Getrouwen 1679—16 Juni 1771.

1776: [Besluit van de kerk van Dedgum]. „Den 8 April is besloten, om voortaan, ter verdere verbetering van ons kerk-gezag, te zingen op halve en heele noten en om alle voorgewende onkunde zoo veel mogelijk tegemoet te komen, werd teffens bepaald (en zulks is van den Predikstoel afgekondigd) dat men zig Zondags nademiddags van 2 tot 3 uur zoude oeffenen, en hiernede nam men een aanvang op Zondag den 14 Dito.

[In latere hand]: Naderhand na t spreken van den zegen".

[Dit vond dus plaats onder Ds Samuel Cahal, 28 April 1771 ingetreden in de Kerk van Tjerkwerd]. [Romein, Naamijst der predikanten, blz. 397 e.a. speelt Cahals; blijkbaar hebben we boven met een schrijffout van ds zelf te doen, of een aan de uitspraak geaccomodeerde schrijfwijze.

Tjerkwerd en Dedgum waren toen gecombineerd].

T.a.p.:

„1776 Den 15 September heeft de E. kerkeraad, met voorkennis en Approbatie van den Grietman Jr. Dilco Baron thoe Z[wartzenberg] + H[ohenlandsberg], goetgevonden en besloten (en zulks is van den Predikstoel afgekondigd) dat men voortaan in d' openbare godsdienstige bijeenkomsten de Psalmen op heele en halve Noeten zoude zingen, zullende men hier mede een begin maken op Zondag den 29 Dezer".

Theologische Hoogeschooldag 1951

Toen wij vorige week reeds enkele sprekers voor den a.s. Theologische Hoogeschooldag 1951, welke D.V. op Woensdag 26 September zal worden gehouden, aan U mochten bekend maken, dedden wij U mede, dat er nog meer sprekers zouden komen.

Hierbij mogen wij ze aan U „voorstellen". Och, het zijn zulke oude bekenden, dat „voorstellen" eigenlijk niet het goede woord is, want U kent ze allemaal. Op het program staan naast den rector van dit jaar, prof. dr K. Schilder, prof. P. Deddens, prof. B. Holwerda, prof. C. Veenhof en prof. dr H. J. Jager. U ziet het dus, oude, vertrouwde bekenden.

Wij zijn nu zoover, dat de Nieuwe Kerk „vol" is, en ook de Broederkerk. Nu beginnen we aan de Bovenkerk. Die nu dus kaarten aanvraagt, krijgt kaarten voor de Bovenkerk. De geluidsinstallatie in deze kerk is uitstekend, U kunt dus allemaal de sprekers goed hooren. En het orgel — een feest voor de oogen en de ooren.

Wie nu nog geen kaarten heeft aangevraagd, doe dat NU. Het adres is bekend, Broederweg 15.

J. B.

* De fabel van: „veel veranderd"

In Glessendam was iemand, die geloof schijnt gehecht te hebben aan de bewering van dr F. L. Bos, dat er zoo-veel veranderd was bij de synodocratie. Die man wendde zich tot den plaatselijken synodocratischen kerkeraad, en bood een verklaring-van-gevoelen (V. v. G.) aan, waarop in Almelo en Schiedam al eens eerder door den synodocratischen kerkeraad enkele tot de kerkverbrekers van 1944 terugkeerenden waren aangenomen. De man van Glessendam scheen te denken: wie in Almelo en Schiedam zich onder een à la Noordeloos gereinigden preekstoel mag neerzetten, mag het ook in Glessendam wel. Hij kwam echter van een koude kermis thuis. In combinatie met eenige anderen naar den synodocratischen kerkeraad van Glessendam getogen, werd hij — we volgen nu de woorden van een in de pers circulerend stuk — ontuchtterd: de haren rezen zelfs ten berge:

„De ondertekenaars van de „Verklaring van Gevoelen" (waaraan ondergetekende er één is) werden uitgenodigd ter kerkeraadsvergadering en wat we daar hoorden, deed ons de haren ten berge rijzen. De „V. v. G." mocht niet worden geaccepteerd daar dat in strijd zou zijn met de Synodebesluiten, enz. Hoofdzakelijk onze zienswijze, wat betreft het kerkrecht werd als funest beschouwd voor de kerk. Er werd in de verklaring uitgesproken: („dat, wat het kerkrecht betreft, zij de meerdere vergaderingen zien als vergaderingen van afgevaardigden van kerken, welke hun bevoegdheid ontleen aan deze afvaardiging) en dat meerdere vergaderingen niet handelen over belangrijke zaken, indien deze niet tijdig, dat is enige tijd vóór de afvaardiging ter meerdere vergadering, ter kennis van de kerken zijn gebracht."

Het tusschen haakjes geplaatste, letterlijk overgenomen uit de verklaring van Schiedam en Almelo („De Roeper", 12 Aug. '50 en 13 Sept. '50).

Dit puntje was voor genoemde kerkeraad niet te aanvaarden daar dit in strijd werd geacht met het Geref. kerkrecht. Meerdere vergaderingen mogen niet gezien worden als vergaderingen van afgevaardigden van kerken en dus daaraan hun bevoegdheid ontleen, want de kerk, ons aller Moeder, vergadert daar, niet de afgevaardigden. Hierbij werden we verwezen naar Handelingen 15 en 16, de vergadering te Jeruzalem.

Verder werd in de „Verklaring van Gevoelen" uitgesproken: „Dat er in Geref. kerken ruimte is voor vrije meningsuiting, voorzover niet bezezen wordt, dat de voorgedragen beschouwingen klaarblijkelijk in strijd zijn met de H. Schrift en de Drie Formulieren van Enigheid, mits zowel bij het uiteenzetten als bij het bestrijden van een bepaalde zienswijze door de wijze van optreden en spreken de kerkelijke gemeenschap niet in gevaar wordt gebracht en bij dit alles de band der liefde tot elkander blijft bestaan."

Ook dit woordelijk overgenomen van Schiedam en Almelo.

Evenals hierboven werd ook deze beschouwing afgezezen, hier moesten worden ingelast de woorden „zulks ter beoordeling van de erbij betrokken kerkelijke vergadering."

Deze woorden zouden heus niet zo bezwaarlijk zijn, als er door de kerkeraad maar niet zo'n verkeerde uitlegging aan werd gegeven. Bij monde van Dr Matter werd door hem naar voren gebracht, dat b.v. een Synode, die een uitspraak heeft gedaan waar bezwaar tegen gemaakt wordt op grond van Gods Woord, het recht heeft te eisen: „wij willen wel Uw ingediende bezwaarschrift in behandeling nemen,

maar op voorwaarde dat U (bezwaarde partij) zwijgen zult." Zou de bezwaarde partij hiertoe niet bereid zijn, dan zullen ook de bezwaren niet behandeld worden. Deze gedachte ligt dan opgesloten in de woorden „zulks ter beoordeling van," enz.

Daar de brs. van art. 31 niet bereid waren hun gevoelens anders uit te spreken dan gedaan was, werd de toegestoken hand tot hereniging afgewezen, met tevens de mededeling dat ook de hereniging te Schiedam en Almelo, niet had mogen plaats vinden, daar dit absoluut in strijd wordt geacht met de besluiten der Haagse Synode.

De kerkeraad wordt in deze zelfs nog gesteund door Prof. Nauta, die per telefoon mededeelde aan Dr Matter, de „Verklaring van Gevoelen" niet te aanvaarden en sprak ook z'n afkeuring uit over het gebeurde in Schiedam en Almelo.

Het door de brs. van art. 31 gedane beroep op de Classis Gorcum leverde eenzelfde resultaat op: niet te aanvaarden."

Tot zoover het verhaal. Er kan aan worden toegevoegd, dat de synodocratische predikant van Glessendam later publiek kwam vertellen, dat deze mededeelingen juist waren; hij had er alleen maar bezwaar tegen, dat de mededeling van prof. Nauta publiek gemaakt was.

Er is dus geen zier veranderd; wat ieder al weten kon. En prof. Nauta heeft nog niets geleerd; dat vind ik wel het ergste. En dat hij het gemanipuleer in Almelo en Schiedam maar slecht vindt, is verblijdend; wij vinden het ook zoo, maar om andere redenen. En dat er maar wat gekokt wordt, en dat al die samensprekerij met ontwijking van noodzakelijke vragen maar misère oplevert, is ook duidelijk. En dr F. L. Bos' fabeltje (in Amersfoort), dat schorsingen etc. ongedaan waren gemaakt, is niet alleen stante pede door den toenmaligen amersfoortschen (synodocr.) predikant (die er wel voor bedankte, den schorsingsbrief van ds v. d. Born te verschooren) maar nu ook door zijn tegenwoordigen collega Nauta bevestigd. Er is nog geen haar veranderd, zelfs geen gekloofde.

K. S.

* Ouderwetsch terreinen-sprookje

Vrijdag 6 Juli hoopt aan de V.U. te promoveeren ds Ysbrugt Feenstra, onderwerp: Het Apostolicum in de twintigste eeuw. Stelling 17 luidt: Het argument, dat fondsvorming een verzekeringsmaatschappij, die tot het gebied der algemeene genade behoort, overbrengt naar het terrein van de bijzondere genade, verraadt een bedenkelijke opvatting t.a.v. de verhouding van algemeene en bijzondere genade."

Wij voor ons zouden de critiek op bedoeld „argument" nog veel scherper stellen. Maar het is ons niet te doen om bespreking van de stelling. Alleen maar om het moppje: om de paradepas van een voorbijgegaan geslacht. De schutterij, die nog eens af en toe haar overlevenden laat meedoen op een grooten dag.

De promovendus verwijst voor wat de vindplaats betreft naar „Omslag of fondsvorming, brochure van dep. ad. art. 13 K.O. voor Zuid-Holland (Zuid. ged.) over het voorstel Dr van Rooyen a.s., p. 10 en 20".

K. S.

* Officieel

Ds D. v. Dijk schreef onlangs over de nog al vreemde figuur, dat prof. Nauta van de V.U. de hervormde synode was gaan complimenteeren bij de vaststelling van de nieuwe, barthiaansche, dusgenaamde Kerkorde.

Thans komt dr Nauta zelf vertellen, dat hij in de vergadering van de hervormde synode van 1 Mei j.l. als afgevaardigde namens zijn Kerken aanwezig geweest is, zulks op verzoek van het moderamen van de synode van Den Haag.

Uit dit eigenhandig berichtje blijkt dus, dat ds D. v. Dijk niet verkeerd inlichtte, dat ook in dezen „De Reformatie" geen troebele bron is. Zoals de schrijver van al die tegenstrijdige rapporten van '44 insinueert, en dat de zaak nog erger is dan door ds v. Dijk kon worden geteekend. Het blijkt, dat dr D. Nauta de kluts van het kerkrecht heelemaal kwijt is. Want als een „moderamen" (dat niet meer bestaat volgens onze kerkenordening) een briefje krijgt, en dan maar een man vraagt, om te gaan spreken, komt die man zelf vertellen, dat hij sprak namens zijn kerken. Wat niets meer dan een fictie is. Maar men zal ze wel laten loopen. Evenals de speech zelf.

K. S.

FABIUS over het verval der Antirevolutionaire partij

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Niet pas in onze dagen wordt gesproken over verval in de antirevolutionaire partij. Fabius heeft herhaaldelijk, vooral in zijn maandblad *Studiën en Schetsen* op het gebied van Staat en Maatschappij, daarop gewezen. Het jaar 1894 wordt door hem aangewezen als het jaar waarin dat verval is gaan optreden.

In *Studiën en Schetsen*, 11de serie blz. 154, treffen we aan een artikel onder den titel: De Antirevolutionaire partij. In dit artikel wijst de schrijver erop dat de grondslagen van de antirevolutionaire partij zijn gelegd door Groen van Prinsterer, die daarbij veel tegenkanting ondervond, niet slechts van vrijzinnigen kant, maar vooral van de zijde der „vrienden".

Met name verzetten zich de ethischen steeds feller tegen hem. Groen van Prinsterer begreep, dat, althans in Nederland, geen andere grondslag mogelijk was dan

de Calvinistische. Hij bouwde dan ook in Gereformeerden stijl. Niet poogde hij eens een partij van uitsluitend Calvinisten te vormen; af te stooten en uit te werpen al wie zich niet geheel aan het Calvinisme gewonnen gaf. Waarlijk niet. Hij was in dit opzicht breed van opvatting; riep tot steun van zijn streven alle Christenen op. Toch verdoezelde hij daarom de grondlijnen niet; was zijn fundament niet het algemeen-christelijke, zonder eenige nadere beperking. Hij doorzag, dat daarmede nooit eens zichzelf-bewuste politiek van ruimen omvang kon getrokken worden; dat daarmee nooit de vaste aansluiting aan de historische volkskern kon gevonden worden.

Volgens Groen moest de antirevolutionaire partij beslist een Gereformeerd karakter dragen (zie Fabius, *Beginnelen en eischen*, blz. 12 vv.).

Van een voortbouwen op den door Groen van Prinsterer gelegden grondslag: het vasthouden aan, en het